

BİR AMİSUS KİTABESİ

G. E. BEAN

Aşağıda neşredilen kitâbe Samsun'daki yeni liman inşaatı faaliyetleri sırasında meydana çıkarılmıştır. İstanbul Üniversitesinden bir talebe bu hususta dikkatimi çekti ve, ricam üzerine, şimdi Samsun'da bulunan dostum ve eski talebem Bay Şadi Usal bana kitâbenin bir fotoğrafını (Res. 1) göndermek lûtfunda bulundu. Bay Şadi Usal'ın bildirdiğine göre, liman inşaatı sahasında toprak altından insan iskeletleri, küçük heykelcikler, muhtelif büyüklükte küpler ve çanak çömlek, ve gümüş sikkeler de çıkmıştır. Fakat burada neşredilenden başka bir kitâbe ele geçmemiştir.

Kitâbenin taşı, boyu 0,53 m. eni 1,10 m. ve kalınlığı 0,10 m. olan bir mermer levhadır. Yazısı, 4,5 - 5 sm. boyunda harflerle ve itina ile yazılmıştır. Ancak, taşın hâkkedilişinde göze çarpan düşük evsaf anıtın ehemmiyeti ile mütenasip değildir. Harf şekillerine gelince, *kap̄pa* nın az görülen ve pek hoş olmayan biçimi dikkate değer.

[N]έρωνα Κλαύδιον Καίσαρα
Σεβαστόν Γερμανικόν,
Σεβαστήν Ποππαίαν,
Τιβέριον Κλαύδιον Βρεταννικόν,
5 ὁ δῆμος διὰ τῆς ἐπιμελείας
Λουκίου Εἰουτίου Ποτείτου καὶ τῶν
συναρχόντων

“(Amisus) halk (1) (İmparator) Nero Klaudius Kaesar Augustus Germanikus, (İmparatoriçe) Poppaea Augusta, ve Tiberius Klaudius Britannikus(un heykellerini dikti) - Lukius Eitutius Potitus ve heyet üyesi arkadaşları nezaretinde.”

Bu taş ancak on santimetre kalınlığında olduğundan bir heykel kaidesi değildir. Bahis konusu üç heykeli de ihtiva eden büyük bir anıtın bir parçasını teşkil ettiği anlaşılmaktadır.

İmparator Nero ile M. S. 62 de evlenen ve onun ikinci karısı olan Poppaea Sabina 63 yılında Augusta unvanını aldı ve iki yıl sonra yani 65 te öldü. Demek ki bu anıtın inşa tarihi bu yıllar arasında ka-

lan zamana isabet etmiş ve herhalde yeni Augusta'ya dair haberler Amisus'a varır varmaz harekete geçmişti.

Kayda değer bir nokta İmparator ile İmparatoriçenin isimleri yanına Britannikus'un isminin de yazılmış olmasıdır. M. S. 54 te Nero tahta çıkınca birçok kimseler Klaudius'un hakiki oğlu Britannikus'un taht üzerinde manevi evladı olan Nero'dan daha fazla hakkı olduğunu ileri sürdüler. Mevkiini pek emin hissetmeyen yeni İmparator da ertesi sene (55) Britannikus'u zehirletti. Bu itibarla, ölümünden sekiz yıl sonra Britannikus'un Nero ve yeni karısı ile birlikte anılması son derece şaşırtıcıdır. Amisus'luları bu üç insanı böyle acaib bir şekilde yanyana getirmeye sevkeden sebeplerin ne olduğunu tasavvur etmek kolay değildir. Tabiidir ki Nero, Britannikus'un ölümünden kendisinin sorumlu olduğunu hiç bir zaman kabul etmemiş, bilâkis sevgili kardeşinin ölümü karşısında büyük bir ıstırap çekiyor gibi görünmüştü. İhtimal bu kitâbeden maksat, hâdisenin İmparator tarafından söylenen şekline herkesin inandığı hususunda ona bir nevi teminat vermektir. Yahut ta ihtimal Amisus'lular buna hakikaten inanmışlardır.

Bu kitâbenin ilgi çeken diğer bir noktası altıncı satırda geçen *nomen* Eitutius'tur ki bu isim bundan önce ancak aynı bölgede meydana çıkarılmış ve şimdi Sinop müzesinde bulunan bir kitâbede görülmüştür. ¹ Oldukça garip bir isim olması ve başkaca hiç bir yerde rastlanmayışı sebebiyle şimdiye kadar bunun bir yanlış olduğu sanılıyordu. Civardaki Amisus'ta tekrar görülmesi hem hakikaten böyle bir ismin mevcut olduğunu hem de bu ismin birinci ve ikinci asırlardaki bu bölge ile münasebetlerini isbat eder.

οἱ συνάρχοντες, asıl ünvanı ne olursa olsun herhangi bir resmî heyetin âzalarına verilen umumi bir isimdir. Bu itibarla Potitus'un πρώτος ἀρχων mevkiini işgal etmiş olması lâzım gelmez. Fakat bunun böyle olması da muhtemeldir.

¹ *Rev. Arch.* 1916, 354, no. 10; tekrar neşir *Bulleten XVII*, 66 (1953) 161, no. 12; *M. Eλοῦτιος Μαρκιανὸς Ῥοῦφος παραάδοξος Σιωπεύς πύκτης*. M. S. II. Asır.